Anul XVIII No. 3. — Marți 4 Ianuarie 1900

5 Bani foaia în România — 10 Bani în străinătate

ABONAMENTE
România | Străinătate
Lei 5.— Trei luni 10 Lei
» 9.80 Șase luni 20 »
» 19.50 Un an 40 »
Abonații primesc gratis „Universul literar" colorat.

REDACȚIA: Strada Brezoianu No. 11, București.
Telefon No. 75.
Adresa telegrafică: Universul—București.

UNIVERSUL

CELE DIN URMA ȘTIRI DIN LUMEA INTREAGA

ANUNCIURI
Pag. II și III: Linia corp 7 Bani 30
Pag. IV: » 15
Inserții și Reclame: 1 deo linia

Abonamentele și Anunțurile se primesc la ADMINISTRAȚIA: Str. Brezoianu 11, București

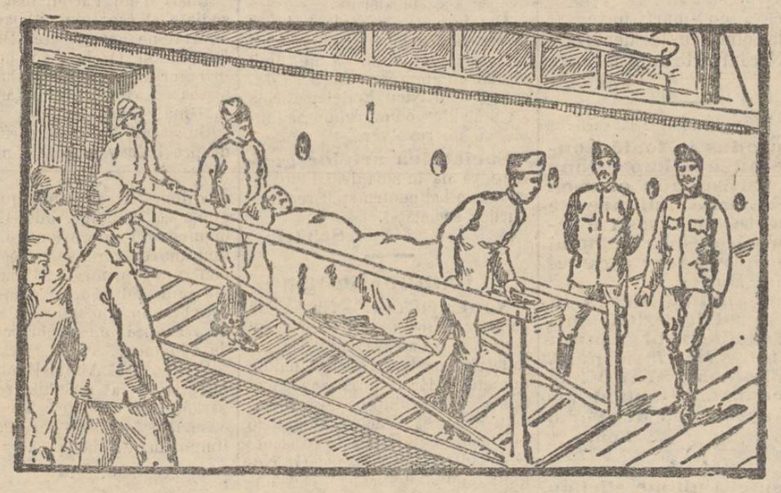

Un ofițer englez rănit transportat la Capo.— (Vezi explicația)

„UNIVERSUL" de ieri s'a tipărit în 97.480 exemplare.

Calendar pe anul 1900

Ortodox

Luni, 3 Ianuarie.— Prof. Malachia **Vasile.**

Catolic

Luni, 15 Ianuarie.—Maurus

Soarele răsare 7.35; apune 4.46

București, 3 Ianuarie.

Dobrogea și Bosnia

Cititorii mai vechi ai *Universului*, cari aŭ urmărit articolele publicate în această coloană, își vor fi aducênd aminte că de multe orĭ, vorbind despre Dobrogea, am esprimat regretul că nu s'a procedat la noĭ ca în Bosnia și Herțegovina, unde s'a instituit un guvernămînt special.

Zilele astea am avut ocaziunea să ne aducem aminte despre aceasta și să regretăm încă odată mai puternic de cât orĭ-când că nu s'a făcut și la noĭ așa.

Un funcționar superior al Regiei monopolurilor noastre, însărcinat să studieze cultura și fabricațiunea tutunului în diferite locurĭ, a călătorit prin Bosnia și Herțegovina și, pe lângă studiul ce forma obiectul misiunii sale, a cules și diferite notițe despre starea economică a acelor provinciĭ, însemnărĭ pe cari le-a publicat acum într'o foarte interesantă broșură.

Citind această lucrare, își dă numaĭ de cât seamă orĭcine de chibzuința cu care a lucrat guvernul austriac și înțelege cât de bine ar fi fost și la ce frumoase rezultate am fi ajuns dacă se lucra și la noĭ tot așa.

Guvernul austriac, când a luat în primire proviinciile, a căutat mai întâiŭ să-și dea seamă de starea poporațiunei care stătuse sub nenorocita dominațiune otomană; a găsit că această poporațiune cufundată în ignoranță, nu știa să cultive pământul de cât foarte primitiv, adică cu puțin folos și multă pierdere de vreme; a găsit foarte înapoiate relațiile dintre sătenĭ și proprietarĭ; a găsit drumurile în stare primitivă; a găsit lipsă complectă de instituțiunĭ de credit. Pe de-asupra, lipsă de siguranță.

Administrațiunea austriacă, în loc să-și piardă vremea cu forme, s'a pus pe muncă, luând lucrul de la temelie.

Broșura d-luĭ dr. Maximilian Popovicĭ arată amănunțit măsurile luate și creațiunile făcute spre a face pe țăranii bosniacĭ și herțegovinenĭ să cultive pământul mai bine, să întrebuințeze instrumente agricole moderne și semințĭ alese, să crească și să ție vitele mai îngrijit. Cele două provinciĭ aŭ fost semănate cu stațiunĭ agricole, cu ferme țărănești, cu case de credit agricol, cu drumurĭ. S'a recurs la toate mijloacele spre a schimba ideile învechite, prejudecățile, obiceiurile înapoiate. S'a dat țării siguranța.

In două-zecĭ de anĭ, s'aŭ transformat ast-fel cele două provinciĭ, în cât ele nu mai seamănă de loc cu ceea ce aŭ fost. Bosnia și Herțegovina ocupă astă zĭ loc în lumea civilizată, de unde acum douăzecĭ de anĭ eraŭ cufundate în cea mai desăvârșită barbarie.

Ne doare inima când ne gândim că și noĭ am primit acum două-zecĭ de anĭ o provincie a imperiului otoman și n'am știut să facem cu ea ce aŭ făcut austriacĭ cu provinciile ocupate.

Nu zicem că nu s'aŭ făcut progrese în acest timp în Dobrogea noastră. S'aŭ făcut, fără îndoială. Dar nicĭ pe departe nu putem asemăna progresele din Dobrogea cu cele din Bosnia și Herțegovina.

Fie ca măcar de aci înainte să profităm de exemplul ce l-aŭ dat Austriacĭ și să lucrăm mai sistematic. Și pentru aceasta trebue să studiem cu atențiune ce s'a făcut în cele două provinciĭ, a căror stare, la început, era așa de asemănătoare cu a Dobrogeĭ.

In această privință, suntem în totul de acord cu d. dr. Maximilian Popovicĭ, care își termină lucrarea cu următoarea recomandațiune:

«Pentru a încheia, nu mĭ rămâne de cât să recomand atențiuneĭ oamenilor cari doresc binele acestei țărĭ această schițare a unuĭ întreg sistem de reforme bine chibzuite și bine probate prin rezultate obținute în urma aplicării lor în mod inteligent. Tot-o dată cred că nu greșesc dacă insist ca să se trimită tinerii noștriĭ în misiunĭ de studiĭ și în aceste provinciĭ din Orient, nu numaĭ în țările occidentale, căcĭ pot asigura pe orĭ-cine că tot ce s'a creat în aceste provinciĭ în scopul de a servi ca mijloc de îmbunătățire a stăriĭ materiale și morale a țăranuluĭ nu numaĭ că este modern, dar și perfecționat, așa că în multe privințe am câștigat de sigur mai mult imitând lucrările lor de cât pe cele din Occident, cari mai în generĕ sunt create în stil mare și nepotrivit pentru noĭ».

Un asemenea studiŭ ne-ar fi de foles nu numaĭ pentru Dobrogea, ci și pentru restul țării; căcĭ, din nenorocire, starea morală și materială a țăranuluĭ nostru e peste tot încă foarte înapoiată.

Politica externă

Răspunderea d-luĭ Chamberlain în războiul Transvaalian

Cine este autorul războiuluĭ din Transvaal? Acum o lună maĭ toată lumea în Anglia ar fi răspuns la această întrebare împreună cu d. Chamberlain, că președintele Krüeger este vinovatul, că politica luĭ nesinceră a constrâns pe guvernul regineĭ Victoria să recurgă la arme. Azĭ, după ce ziarul «l'Indépendance, Belge» a publicat documentele cari dovedesc complicitatea d-luĭ Chamberlain în raidul Jameson din 1895, nimenĭ nu se maĭ poate îndoi de rolul ce a jucat în afacerile Africeĭ de Sud, ministrul de Colonii și de răspunderea ce ĭ incumbă. Telegramele schimbate între el, Cecil Rhodes și agenții luĭ sunt probele vĕdite cari coprind ceea ce de mult se presupunea.

Examinând relațiunile anglo-boere din 1895 până acum, vom pricepe lesne însemnătatea publicațiunilor ziaruluĭ belgian, precum și urmările grave ce pot avea asupra întregului mers al politiceĭ engleze.

In 1895, când d. Chamberlain a devenit ministru al Coloniilor, în fruntea guvernului de Capetown se afla d. Cecil Rhodes. Autoritatea de care el se bucura era mare și foarte meritată.

Venit în Colonia Capuluĭ pentru a îngriji sănătatea luĭ sdruncinată, Cecil Rhodes isbutise în câțiva anĭ, grație energieĭ și inteligenței luĭ, să creeze orașul Kimberley, să pună în exploatare bogatele'i mine, să cucerească pentru Anglia teritoriul numit Bechuonaland și să colonizeze cu un talent surprinzător vastele regiunĭ botezate în onoarea luĭ Rhodesia. Pentru această din urmă colonie el obținuse în 1899 o cartă Regală care ĭi dădea dreptul să guverneze în numele Regineĭ, toate teritoriile de la sudul Zambesuluĭ.

Insă pentru a reușĭ în întreprinderea luĭ avea nevoe de capitaluri; a constituit deci o societate pe acțiunĭ numită New Chartered Chompany, la înființarea căreia a participat toată aristocrația bogată din Londra și în fruntea căreia Rhodes a pus pe Ducele de Abercorn, pe ginerele Prințuluĭ de Walles Ducele de Fife, și pe contele de Grev. Toată societatea mergea admirabil, chiar Africanderiĭ eraŭ atrași în partea luĭ Rhodes, a căruĭ situațiune devenea din ce în ce maĭ însemnată.

In loc să se mulțumească cu toate acestea, el a voit însă nimicirea republicelor Boere, a căror mine de aur îl atrăgeaŭ și a căror prezență era o piedică pentru dominația engleză pe care Rhodes nu voia s'o mărginească numaĭ la Africa Australă, ci pe care visa s'o prelungească până la Cairo. Și de atunci a început să cugete la mijloacele prin cari ar putea să încorporeze Transvaalul teritoriilor supuse societățeĭ New-Chartered ce ar fi devenit cea maĭ bogată și puternică întreprindere din lume.

D-nu Chamberlain venind la putere a intrat îndată în înțelegere ou Cecil Rhodes pentru realisarea acestuĭ mare plan. Impreună aŭ organizat deci saidul Jameson, care trebuia să ocupe Transvaalul și să prindă pe Președintele Krüger. Expediția n'a reușit, însă Jameson a fost prins de Boerĭ, și tot planul d-lor Chamberlain și Rhodes s'a prăbușit.

In fața acesteĭ situațiunĭ care amenință tot viitorul luĭ, d-nu Chamberlain a declarat cu o îndrăsneală ne maĭ pomenită, că nu cunoscuse aceste fapte pe cari le consideră ca o nebunie și al căror autor merită o pedeapsă exemplară. Rhodes s'a prefăcut și el că nu știe nimic. Și când Camera Comunelor a ordonat o anchetă, d. Chamberlain a convocat o comisiune aleasă de el, care a proclamat culpabil pe Jameson și strĕm de această nenorocită afacere nu numaĭ pe ministrul coloniilor, dar și pe Cecil Rhodes.

D. Chamberlain a știut să ascundă adevĕrul cu atâta artă, în cât opinia publică, întâiŭ emoționată, s'a liniștit repede și a făcut din el omul cel maĭ popular al regatuluĭ unit.

Președintele Krüger, care cunoștea documentele ce ni le desvĕluește azĭ ziarul belgian și care pricepuse ou cine avea a face; a pus la îndoială sinceritatea d-luĭ Chamberlain, ale căruĭ planuirĭ le înțelegea maĭ bine de cât patrioții entusiaști din Londra. Și de aceea când furios de nereușita primeĭ expedițiunĭ, d. Chamberlain a voit să pue din noŭ planul sĕŭ în aplicare pe calea diplomatică, președintele Krüger nu s'a maĭ înorezut în propunerile Angliei și a dovedit ministeruluĭ englez că nu avea a face cu niște sĕlbatici, ci cu o nație conștientă de existența eĭ și înzestrată de o putere vitală pe care nu o poate nimici nicĭ un raid Jameson, nicĭ violeniile unuĭ popor european. Pretoria a devenit curênd centrul mișcăreĭ olandeze din Africa de Sud și împrejurul luĭ Krüger s'aŭ grupat toțĭ africanderiĭ cari aŭ priceput din manoperile luĭ Rhodes cât era el de periculos pentru existența lor națională și cât era de importantă înlocuirea luĭ la Capetown. Rezultat pe care l'aŭ obținut în 1898, când unuĭ din șefiĭ africanderilor Bonduluĭ, d. Schreiner, a devenit primul ministru al Colonieĭ Capuluĭ.

In fața acesteĭ mișcăriĭ îngrijitoare, d. Chamberlain a simțit că situația luĭ este compromisă și a decis să recurgă la arme, singurul mijloc prin care putea să se maĭ salveze pe el, pe Cecil Rhodes, și toate planurile și interesele lor și acționarilor companieĭ New Chartered. D. Chamberlain s'a prefăcut însă că cere drepturĭ peetru engleziĭ din Transvaal, dar le-a cerut sub ast-fel de condițiunĭ, în cât guvernul din Pretoria să nu le poată admite.

Președintele Krüeger a încercat negocierĭ, dar la urma urmeĭ a răspuns prin aceste cuvinte cari caracterisă bine situația: «Supușiĭ M. S. Britanice mi-aŭ cerut pantalonii, eŭ le-am dat și hainele, acum îmĭ oer însă viața; asta nu le pot da» și peste câteva zile ostilitățile începeaŭ.

Iată evenimentele. Mulțĭ presupuneaŭ că lucrurile se petrecuseră ast-fel. D. Chamberlain declară că nu cunoscuse raidul Jameson precum ancheta a dovedit'o; că Krüger era de rea credință și orĭ-cât păreaŭ de suspecte mărturisirile luĭ, trebuia să le asculți neavênd nicĭ o dopadă contrarie. Azĭ însă avem dovezĭ, avem negru pe alb telegrame schimbate între agenții luĭ Rhodes și inferiorii ierarhici ai ministruluĭ de Coloniĭ. Azĭ d. Chamberlain nu maĭ poate nega nimic, politica și neadevĕrurile luĭ apar în toată goliciunea lor. Lucrurile sunt atât de evidente, încă chiar d. Balfour, unul din membrii ceĭ maĭ influenți aĭ guvernuluĭ Salisbury, a fost silit să blameze pe colegul sĕŭ. Rĕmâne numaĭ să vedem dacă lucrurile se mărginesc aci; nu cum-va se va descoperi că d. Chamberlain este unul din principalii acționarĭ aĭ companieĭ New Chartered; nu cum-va războiul a fost provocat pentru a salva interesele acesteĭ vaste întreprinderĭ financiare unde aveaŭ milioane aristocrații englezĭ? Nu cum-va o fi cuprinși unii membri aĭ familieĭ regale, ginerele Prințuluĭ de Walles fiind vice președintele societățeĭ?

Aceste întrebărĭ îți vin fatal în minte citind documentele gazeteĭ belgiane. Surprisa a fost crudă pentru Englezi, cari credeaŭ că d. Chamberlain este un mare om politic și cari descoperă că nu e de cât complicele uneĭ întreprinderĭ ce eĭ singurĭ aŭ calificat'o de banditism. Actele luĭ aŭ compromis prestigiul Angliei și îi aŭ atras nenorocirile actuale.

Existența guvernuluĭ Salisbury este periclitată și d. Chamberlain va culege curênd fructele politiceĭ sale.

Ei a avut naivitatea să creadă că soarta popoarelor se decide prin banĭ și că succesul războaelor depinde de suma milioanelor de cari dispuĭ. Pentru moment președintele Kruger îĭ arată unde conduc concepțiunile politice de o așa înaltă imoralitate, iar poporul Boer îĭ dovedește unde interesele personale pot duce politica Statelor, chiar a acelor State ce se pretind a merge în fruntea lumeĭ civilisate.

I. G. D.

Din Austro-Ungaria

(*Coresp. part. a ziar. «Universul»*)

Viena, 31 Decembrie.

Situația politică

Dr. Koerber, presumptivul președinte al viitoruluĭ cabinet austriac conferează de dimineață până seara ou diferiți bărbați politici din toate grupurile, cari alcătuesc Parlamentul. Munca sa e foarte grea, de oare-ce întâmpină marĭ rezistențe din partea lor. Ast-fel Germanii liberali cer ca să fie reprezintați în viitorul cabinet, dacă nu printr'un ministru de resort, cel puțin printr'un ministru fără portofoliŭ, care să controleze actele guvernuluĭ.

Tot aceea o cer și cehiĭ și polonii. Afară de aceștia maĭ sunt și cele-l'alte grupurĭ politice, cari constituesc partidul din dreapta, și antisemiții sub șefia luĭ Lueger.

Nu se știe până acum care va fi formația viitoruluĭ cabinet. In orĭ-ce caz acesta va avea să resolve diferendele naționale între germanĭ și cehĭ.

Este interesant însă faptul că partidul catolic și al marilor proprietarĭ cer guvernarea pe baza § 14 din Constituție.

Cum se va sfîrși această criză nu se știe, în orĭ-ce caz ea este însă grea și face ca carul Statuluĭ să stea pe loc.

Incercarea de sinucidere a luĭ Kratter

Se știe că dr. Kratter din Lemberg, după ce a defraudat marĭ sume de banĭ, a reușit să fugă în America. Guvernul austriac a cerut de la guvernul Statelor-Unite, pe cale diplomatică extrădarea sa, ceea-ce însă nu s'a acordat. Dr. Kratter, însă, după ce cheltuise toțĭ banii, a cerut de la autoritățile austriace un salv-conduct, ceea-ce i s'a și încuviințat. El sosi erĭ în gara Cracovia, cu trenul accelerat. Coborându-se dintr'un vagon de clasa II, s'a dus în dosul gărei, unde și-a tras treĭ focurĭ de revolver. Un glonte a străbătut plămânii, cele-l'alte două aŭ ricoșat pe coaste în jos.

Dr. Kratter, grav rănit, dar nu în primejdie de moarte, a fost transportat la spitalul central.

Aicĭ nenorocitul și-a exprimat regretele sale că gloanțele de revolver nu i-aŭ curmat viața.

După părerea medicilor sunt șanze că dr. Kratter va scăpa. Se pare că el de mult a avut intenția să se sinucidă la întoarcerea sa în Galiția.

La el s'aŭ găsit numaĭ 20 centime și o scrisoare pe care eraŭ scrise cuvintele: «Să se deschidă numaĭ după moartea mea».

Scrisoarea a fost secfestrată de către poliție.

O răpire

In vechime răpirea de femeĭ era foarte dificilă. Să ne gândim la Paris și Elena, la Jason și Medea. Chiar și puternicul Joe, ca să câștige pe Leda, fiică de rege, a trebuit să ia forma uneĭ lebede și pentru ca să răpească pe frumoasa Europa se prefăcu chiar în taur.

Timpul modern a adus îmbunătățirĭ esențiale pe terenul acesta. Astă-zĭ—vorba vine—fiecare dobitoc poate să fugă cu amanta sa. Acum de curênd s'a întâmplat chiar cazul că unul a imitat vocea unuĭ animal, pentru ca să înduplece pe dama inimeĭ sale să fugă. Acest cap d'operă l'a săvârșit Hans Bökl care și-a luat numele artistic de Arway și călătorea cu o trupă de artiștĭ, între membrii căreia se afla și o tinĕră vieneză Mizzi Stoll. In Pilsen avea să se dea o reprezintație în beneficiu pentru Mizzi Stoll și aceasta invită pentru seara aceea notabilitățile orașuluĭ și pe cunoscuții. Totul era gata pentru reprezintație, numaĭ două persoane lipseaŭ, artista și imitatorul de voci animalice, Arway. Amêndouĭ aceștia o luară la sănătoasa, ca să scape de ochiĭ de Argus aĭ mameĭ d-șoareĭ. Poliția a fost avizată, dar până acum n'a putut da de urma fugarilor. Toată lumea comentează cu haz această originală răpire.

Un mijloc contra geloziei

In mod original a căutat un comerciant din Budweis să vindece pe soția sa de grozava boală a geloziei. După ce luară cina acasă, el se îmbrăcă pentru ca să iasă în oraș. Soția sa, care e foarte geloasă, se hotărî, ca să-l spioneze, și după ce el plecă, ea se luă după dînsul. Soțul auzi deja de la poartă că soția sa sosește și acum se hotărî și el să o poarte de nas. In aparență fără intențione 'și urmă încet drumul înainte, pentru ca soția sa să-i dea ou siguranță de urmă. După aceea făcu un drum lung prin mahalale, urmat fiind de soția sa care gâfâia ca o locomotivă. După aceea se întoarse pe altă cale acasă.

Acolo soțul se postă la ușă și așteptă până când se întoarse acasă și soția sa. Atunci soțul dete curs liber mâniei sale și amenință pe soția sa că nu maĭ voește să stea împreună cu ea de oare-ce a plecat de acasă singură și târziŭ.

Soția numaĭ cu mare greutate reușĭ să liniștească pe soțul eĭ, făcênd o mărturisire plină de pocăință. De atuncĭ ea fu complect vindecată de gelozie.

Habs.

Congresul femeilor din 1900

Cu ocazia expoziției, femeile vor ține la Paris un congres internațional în care se vor discuta chestiile cele maĭ însemnate cari privesc maĭ de aproape soarta femeiĭ.

Ca orĭ-ce idee relativ nouă, femenismul n'are încă formulat, maĭ cu seamă în Europa, un program cu cerințĭ bine hotărîte; acesta însă se va formula pe încetul din discuția nevoilor generale și a cerinților practice ale fie căreĭ țărĭ. De aceea orĭ-ce congres noŭ aduce cu sine soluțiĭ noĭ problemelor vechĭ, și în acelaș timp se pun în discuțiĭ probleme nouĭ menite a aduce *nu o stare egală a femeiĭ cu a bărbatuluĭ, ci o stare echitabilă.*

Azĭ femenismul a eșit din acea epocă de utopiĭ și extravaganțe inerentă orĭ-căreĭ mișcărĭ la început.

Congresul treout s'a ocupat de lucruri practice, cum e combaterea prostituțieĭ, acest stigmat de robie care înjosește sexul nostru. S'aŭ propus măsurĭ de îndreptare a rĕuluĭ și dacă tot congresul nu s'ar fi ocupat de cât cu această chestie, tot ar fi foarte mult.

Congresul din o mie nouă-sute sigur va aduce în desbaterĭ chestiĭ nouĭ. Pot să rîză de el antifemeniștiĭ; a fost greŭ începutul, dar o chestie care are în vedere jumĕtate din omenire nu se omoară cu ironie.

In istoria omenireĭ femeea a fost un puternic factor moralizator și datoria eĭ este de a fi și maĭ înainte. Din acest vălmășag de nesiguranță a soarteĭ femeeĭ și a copiilor, e menit să iasă o îndreptare maĭ echitabilă pentru femee și copiĭ. Dar să fie bine știut că în fie-care țară nu se poate lupta pentru aceleași puncte din programul feminist. De aceea congresele internaționale sunt de mare folos, căcĭ aduc în desbaterĭ chestiile din diferite țărĭ cu mult rĕmase în urmă; așa la congresul trecut aŭ luat parte până și femeĭ din Spania. De pe mersul femenismuluĭ de până acum, se vede cam următoarea activitate:

Femeile luptă să cucerească universitățile, școlile secundare, nu numaĭ ca eleve, dar chiar ca profesoare, dovadă ilustra profesoară de matematică d-na Kovalevschi, și multe altele în America. Luptă să intre în acele slujbe cari convin femeilor, cum e telegrafia, funcționarismul, etc. Formează societățĭ cari combat prostituția, fac asociațiĭ cooperative pentru asigurarea stăreĭ materiale a femeilor și pentru ridicarea nivelului lor cultural și moral. Intrebăm atuncĭ ce rĕŭ vĕd în această activitate antifemeniștiĭ?

Da, înțelegem să fie cine-va în potriva acelor svăpăiate cari ar crede că formele sociale și deci condiția socială și economică a femeeĭ se poate schimba cum ar schimba o rochie, orĭcarĭ ia feminismul drept un sport orĭ flirt. Femeile cumpĕtate nu vor rĕzvrătire în potriva fraților și soților, ci a ajuta prin concursul lor modul fatal evolutiv pe care, cu vremea orĭ fără vremea lor, societatea îl urmează, și orĭce împotrivire ar fi zadarnică, doar că ar întârzia o îndrumare spre bine. De vreme ce în Anglia, Franța, Germania, pretutindenĭ femeile cuceresc terenul economic, profesoare, guvernante, doctorese, funcționare, muncitoare, etc., atuncĭ de ce n'am agăța de rutină? Zadarnic, în timpurĭ nouĭ nu învie forme vechĭ! Cât de adevĕrate sunt și aci versurile poetuluĭ: «Nu învie morții, e în zadar copile!»

Sofia Nădejde.

Un ofițer englez rănit transportat la Capo

— *Vezi ilustrația* —

Gravura noastră de azĭ înfățișează o nouă scenă din actualul rĕzboiŭ dintre englezĭ și boerĭ, adică un ofițer englez care a fost rănit pe câmpul de luptă, și care e transportat în unul din spitalele orașuluĭ Capo.

2 Ianuarie

(1874)

Castelar, președintele republiceĭ spaniole, își dă demisiunea și Adunarea se dizolvă.

CRONICI FEMENINE

Femeea și sănătatea în familie

IV

In timpul acesteĭ întregĭ perioade de desobicinuința mișcărĭi corporale, a eșit, firește, din ce în ce maĭ mult la iveală consecința. Cine nu face mișcare, nu are poftă de mâncare. Fata nu mănâncă nicĭ pe jumĕtate din ceea ce cere fratele eĭ. Maĭ întâiŭ mișcarea este abreviată, după aceea hrana.

Pe lângă acestea se alătură în curênd, din maĭ multe motive, o abreviare a liniștei. Ea se deprinde din ce în ce maĭ mult să se culce maĭ târziŭ, fie că lucrează ceva, saŭ că citește un roman, saŭ că conversează în societate. Dimineața nu poate să doarmă maĭ mult, din cauza trebuințelor casnice, și ast-fel ea-și pierde din ce în ce maĭ mult liniștea.

Ast-fel crește aproape orĭ-ce fată tinĕră cu maĭ puțină hrană, mișcare și liniște, de cât fratele eĭ. Ast-fel este ea pregătită pentru căsătorie și pentru maternitate, ba chiar și pentru alte cariere. Ea se apucă de resolvarea misiuneĭ eĭ cu un corp slăbit și cu un spirit istovit, pe când unuĭ bărbat îĭ trebue întreaga putere a corpuluĭ sĕŭ. Este prin urmare de mirat că ea nu poate corĕspunde acesteĭ misiuni, și că o mare parte dintre femeĭ, după o luptă de câțiva anĭ, peste puterile lor, sunt istovite înainte de vreme. Și aicĭ cade ea victimă neștiinței sale, care a urmărit-o încă din copilărie.

Acestea toate s'ar fi putut înlătura dacă femeea ar fi avut parte de o hrană, mișcare și liniște suficientă, atât de necesare sănătățeĭ eĭ.

Ne vine foarte greŭ a înțelege ceva, ceea-ce nu vedem, și cele maĭ multe dintre noĭ nu vor să creadă într'un viitor, a cărui apropiere vine cu încetul și astfel nu'l observăm. Ast-fel nu se face nimic pentru combaterea pericoluluĭ, până când nu ne aflăm în el, și atuncĭ în cele maĭ multe cazurĭ este prea târziŭ. Constituția noastră a fost sdruncinată peatră cu peatră, până când s'a surpat cu totul, așa în cât recădirea eĭ va fi foarte grea, ba chiar imposibilă.

Constituția nu este alt-ceva de cât construcția corpuluĭ așa după cum acesta s'a format de la naștere în pântecele mameĭ și apoĭ după naștere. Această construcție trebue deci să depindă de materialul original, ce l'am primit de la părințĭ și de la materialul pe care l'am adăogat în viață după naștere. Cu alte cuvinte de la moștenire și de la adaptare. Piatră cu piatră din acest dublu material formează corpul. Pietrele pot fi bune saŭ rele, saŭ amestecate. Am putut să primim de la părințĭ pietre excelente, dar pentru clădirea maĭ departe am întrebuințat pietre atât de rele, încât întregul edificiŭ n'are nicĭ o valoare. Și invers se poate surpa un edificiŭ rĕŭ, început printr'un material bun.

Dar dacă noĭ anĭ de zile am zidit numaĭ cu pietre rele, nu putem așa de odată să înlocuim aceste pietre cu altele maĭ bune,

---

55

Amorurile Blestemate

Roman de Carolina Invernizio

PARTEA A TREIA

Visiunile trecutuluĭ.—Adulteră!—Strigătul uneĭ mame!

III

— O, nu, d-nă, însă e ca și cum i-aș fi mamă, căcĭ am alăptat-o.

— Se vede bine că mititica a fost alăptată de o femee tinĕră și voinică; pare un boboc de trandafir; ce vârstă are?

— Treĭ anĭ și jumĕtate.

— Eŭ i-aș fi dat cincĭ. Și eŭ am avut o nepoată așa, în Dumnezeŭ a voit să mi-a ia d'împreună cu mama eĭ care era fiica mea.

Și bĕtrâna 'și frecă ochiĭ cu o batistă, emoționând ast-fel pe buna munteancă.

Aceasta începu să 'și spună și ea durerea eĭ.

— Dumnezeŭ nu vrea să fim mulțumiți. Și eŭ am perdut un copil care s'a născut mort din cauza durereĭ ce am simțit pentru moartea bărbatuluĭ meŭ.

— Eștĭ așa de tinĕră, în cât o să găsești lesne un alt bărbat.

— O! nicĭ nu mĕ gândesc să mĕ maĭ mărit. Sunt bine în casa unde mĕ aflu.

— Atuncĭ cu adevĕrat nu te sfătuesc să schimbi. Și apoĭ, când o femee a iubit un bărbat, îĭ rĕmâne credincioasă și după moartea luĭ. Eŭ am plâns așa de mult pe al meŭ, suflet bun, în cât nu maĭ am lacrimi. Acum când am perdut și pe fiică-mea, trăesc singură, izolată de toțĭ. Am o pensiune cu care trăesc bine, fără să am nevoie de nimenĭ și, pe cât timp Dumnezeŭ îmĭ va păstra sănătatea, nu cer alt-ceva.

In ziua aceea, conversația lor se termină aci.

Insă se maĭ întâlnirĭ și'și reluară cu plăcere convorbirea.

In dimineața de care vorbim, Lucia întorcêndu-se, o recunoscu și zîmbi.

— Ah! d-ta eștĭ? Vreĭ să'țĭ fac loc să vezĭ cum joacă pe frânghie un comedianț cu un câne?

— Nu, nu; îțĭ mulțumesc; nu 'mĭ face asta de petrecere. Insă 'mĭ pare bine că te-am vĕzut ca să aflu ce maĭ facĭ.

— Bine, d-nă.

— Dar copila?

Viveteĭ nu prea îĭ era simpatică bĕtrâna, pentru că o privia bosumflată.

— Hai, rĕspunde, zise Lucia, spune bine.

— Nu vreaŭ, rĕspunse Viveta.

— Ce rea este, dar n'o stric eŭ, zise Lucia eșind din cercul privitorilor și pornind în mod mașinal după bĕtrâna.

— Cine? mama eĭ?

— O! să nu maĭ vorbim de acea femee...

— De ce?

— Știŭ eŭ...

Se înțelegea oă voia să'și reverse necazul, pentru că, chiar în dimineața aceea, pe când îmbrăca pe Viveta, aceasta'ĭ zise:

— Știĭ că eŭ nu te maĭ iubesc pentru că eștĭ de viță rea.

— Cine a zis așa? mama Giovana?

— Da.

Nu era adevĕrat, însă copiilor le place une-orĭ să atâțe persoanele unele contra altora, inconștienții de rĕul ce pot să facă, lor înșile și altora.

Munteanca crezuse, însă, și acum, vrênd să'și reverse necazul, spuse bĕtrâneĭ tot ce'ĭ umbla prin cap în privința Giovaneĭ.

Ea nu observă zîmbetul de satisfacție al bĕtrâneĭ.

Când se despărțiră cu promisiunea d'a se revedea în curênd, bĕtrâna se urcă într'o birjă murmurând:

— Azĭ Flora o să fie mulțumită.

Falsa vĕduvă pensionară nu era alta decât d-na Peila.

Dînsa susținuse o scenă foarte violentă cu Flora, în ziua când aflase că aceasta fusese părăsită de prinț.

— Ah! mĕ amenințĭ să mĕ denunțĭ? esclamă Flora roșie de mânie; dar știĭ ce am să spun acelora cari mĕ vor aresta? Că tu însuțĭ m'aĭ îndemnat și m'aĭ ademenit cu meșteșugurile tale să iaŭ locul celeĭ moarte.

— Minciună!

— Ce 'mĭ pasă de vreme ce te daŭ de rîpă. Aŭ să mĕ creadă, știind cine eștĭ.

D-na Peila era cuprinsă de așa furie, în cât nu se maĭ înțelegea ce zice.

Flora o împinse afară pe ușa.

— Du-te și să nu te maĭ arăți înaintea mea. Aĭ fost destul de rĕsplătită până acum.

Bĕtrâna se împotrivi și când fu dincolo de ușă, începu s'o sgâlțîie.

Flora întoarse obeea de două orĭ și se retrase în camera sa.

După câte-va ore, bĕtrâna se tîra în genunchĭ la picioarele Floreĭ, rugând'o să n'o alunge, s'o lase să locuiască încă cu dînsa.

— Eĭ bine, rĕmâĭ, zise tinĕra cu rĕceală, căcĭ se poate să am nevoie de tine, însă te înștiințez că la cea maĭ mică observație, te alung fără îndurare.

— D-na Peila promise să se conformeze în tot-d'a-una voințelor eĭ, să n'o contrarieze nicĭ o dată.

Și se ținu de cuvînt.

Nu 'ntrebă pe Flora de ce dintre toțĭ bogătașiĭ și tinerii sĕĭ admiratorĭ alesese pe contele Arnaldo Alseno ca să înlocuiască pe prinț.

Nu pricepea de asemenea pentru ce Flora eșia în tot-d'a-una de la convorbirile sale cu noŭ'ĭ protector galbenă, alterată, având pe față semnele uneĭ durerĭ crude.

Ce se petrecea între aceste două ființe când se aflaŭ singure?

Bĕtrâna ar fi voit să afle, însă nu îndrăznia să'și satisfacă marea sa curiozitate pentru că Flora se păzia bine și dacă ar fi surprins-o, ar fi dat-o afară.

D-na Peila bănuia că acel conte exercita o influență funestă asupra tinereĭ, fără să poată înțelege de ce natură.

Intr'o dimineață, bĕtrîna după ce dusese o ceașcă de ciocolată Floreĭ care era încă în pat, voia să se retragă.

— Staĭ, zise Flora, avem de vorbit.

Bĕtrâna așteptă cu oare-carĭ bătăi de inimă.

Flora rĕmase puțin pe gândurĭ, încreținduși frumoasa'ĭ și inteligenta frunte.

— Am a'țĭ da o însărcinare delicată, zise Flora; însă nu știŭ dacă aĭ să isbuteștĭ.

— Incearcă.

— Aș vrea să cunosc toțĭ pașiĭ, toate obiceiurile uneĭ persoane de care mĕ îngrijesc foarte mult; aș vrea să am informațiunĭ sigure despre faptele eĭ zilnice.

— E un bărbat?

— Nu, e o femee, din înalta societate.

— Nimic maĭ lesne, esclamă d-na Peila. Se dobândește prietenia cameristeĭ, a lingereseĭ și se află tot. Crezĭ că eŭ sunt cunoscută de acea d-nă?

— Nu cred.

— Atuncĭ cu atât maĭ bine. Cum se numește?

— Contesa Giovana Alseno.

Bĕtrâna zîmbi cu ironie.

— Nevasta conteluĭ Arnaldo! Nu cum-va eștĭ geloasă?

Flora dete din umerĭ însă roșise.

— Dacă începĭ iar să mĕ plictisești cu întrebările, te trimet iar la preumblare.

— Lasă, nu te supĕra; fiĭ sigură că o să te servesc bine, petrecându'mĭ și eŭ în acelaș timp. Spionagiul mĕ-a fost în tot-d'auna plăcut.

Flora făcu un gest de nerăbdare și zise cu un accent aspru:

— In loc să staĭ aci de palavre, du-te și te apucă de treabă. Vreŭ să știŭ cât de curênd...

D-na Peila isbuti curênd în întreprindere și Flora fu pusă în curent cu viața Giovaneĭ.

Dimineața pleca d'acasă și se ducea la biserică saŭ la cumnata sa. Une-orĭ, la întoarcere, era însoțită de tatăl saŭ de fratele sĕŭ.

Rare-orĭ se ducea la preumblare și nu era nicĭ odată vĕzută cu bărbatul eĭ.

De două orĭ pe sĕptĕmână se ducea la o căsuță izolată din fundul mahalaleĭ Dora. Se ducea în trăsura sa de casă, care trebuia s'o aștepte două saŭ treĭ ore.

Numaĭ punctul acesta interesa pe Flora.

— Trebue să mĕ informez cine locuește în acea casă, zise dînsa.

A doua zi d-na Peila putu să îĭ spună că Giovana se ducea la avocatul Fabio Roberti, care trăia ascuns acolo cu un bĕtrân și cu o fetiță ca de treĭ saŭ patru anĭ.

Flora rĕmase încremenită la această destăinuire.

— Să fie cu putință? Nu te înșelĭ?

— Te asigur că nu.

Flora 'și puse mâna albă și nervoasă pe umĕrul bĕtrâneĭ și îĭ zise:

— Dacă isbuteștĭ să aflĭ cine e acea fetiță și ce face contesa Alseno în casa avocatuluĭ, o să îțĭ daŭ tot ce doreștĭ.

Bĕtrâna se înfioră de plăcere; totuși știŭ să se prefacă.

— Nu te prea cred, bolborosi dînsa; după ce te voiŭ servi, o să fiŭ tot așa ca maĭ înainte. La cea maĭ mică contrarietate o să mĕ trimeți la dracu.

— Dar ce trebuință e ca să mĕ contrarierezĭ? Uite, ți se părea că o să morĭ de foame fiind că m'a părăsit prințul, și când colo eștĭ mult maĭ bine și eŭ sunt maĭ liberă.